

Voxtorps kyrka

Antikvarisk medverkan vid lagning av stenfot, hantering av dagvatten och komplettering av takavvattning

Voxtorps kyrka, Voxtorps socken, Kalmar kommun, Kalmar län, Småland, Södermöre pastorat, Växjö stift

Liselotte Jumme

Kalmar läns museum
Kyrkoantikvarisk rapport 2019

Kalmar läns museums bebyggelseenhet

Kalmar läns museums bebyggelseenhet utför antikvarisk medverkan vid förändringar och renoveringar av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse/ bebyggelsemiljöer. Flera medarbetare är också certifierade som sakkunnig kontrollant av kulturvärden enligt Plan- och bygglagen.

Kalmar läns museum kan även erbjuda expertis inom exempelvis land- och marinarkologi, konservering och kulturmiljöpedagogik.

www.kalmarlansmuseum.se

Antikvarisk medverkan – vad är det?

Alla kyrkor och kyrkogårdar tillhörande svenska kyrkan byggda före 1940 är skyddade enligt Kulturmiljölagen. Denna lag används också för att skydda vissa andra byggnader, så kallade byggnadsminnen. I Kalmar län handlar det om ca 135 byggnader, bebyggelsemiljöer, parker etc. När en sådan skyddad miljö ska förändras krävs ett särskilt tillståndsbeslut från länsstyrelsen, som får ställa villkor om hur åtgärderna ska utföras. Samma sak gäller när länsstyrelsen fattar beslut om så kallade byggnadsvårdsbidrag till olika kulturhistoriskt värdefulla miljöer eller byggnader runt om i länet.

För att åtgärderna ska genomföras enligt länsstyrelsens beslut, med antikvariskt perspektiv och traditionella metoder och material "som innebär minsta möjliga skada" på byggnaden eller bebyggelsemiljön ska arbetet följas av antikvarisk expertis, den antikvariske medverkande. Denne ska vara fastighetsägaren och hantverkarna behjälplig med goda råd, följa och dokumentera arbetet samt redovisa genomförda åtgärder i en rapport.

Voxtorps kyrka

Antikvarisk medverkan vid lagning av stenfot, hantering av dagvatten och komplettering av takavvattning

Voxtorps kyrka, Voxtorps socken, Kalmar kommun, Kalmar län, Småland, Södermöre pastorat, Växjö stift

Författare	Bebyggelseantikvarie Liselotte Jumme (LJ)
Foto	Författaren där inte annat anges
Granskad av	Magdalena Jonsson (MJ)
Layout	Stefan Siverud
Diariumnummer	Kalmar läns museum: 32-266-19 Länsstyrelsen Kalmar län: 433-75-18, 433-76-18
Utgivare	Kalmar läns museum 2020
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-1417-10 från Lantmäteriverket.
Utförd av	Kalmar läns museum, Bebyggelseenheten
Kontaktperson	Liselotte Jumme
Beställare	Södermöre pastorat
Kontaktperson	Yvonne Sten (YS)
Hantverkare	NCC; Richard Möller (RM), Jonathan Holm (JH) (mureri). Underentreprenörer Drags plåt, Johan Hansson (JH) och Frallans markarbeten, Fredrik Muhr (FM).
Projektör	-
Renoveringsperiod	2019, september-oktober
Fältbesök skedde	2019-09-02 besiktning inför YS, RM, JH, JH, Eva Svensson (ES) (kyrkvaktmästare), LJ. 2019-09-05 JH, FM, LJ. 2019-09-23 JH, FM, LJ. 2019-09-24 YS, JH, FM, MJ. 2019-10-03 YS, ES, JH, FM, JH, LJ.
Slutbesiktning	Utförs av länsstyrelsen i Kalmar län
Övriga handlingar och digitala fotografier	Förvaras i Kalmar läns museums topografiska arkiv.

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Kort om den aktuella byggnaden

Voxtorps kyrka är en rundkyrka som byggdes omkring år 1240. På 1300-talet tillkom det nuvarande koret och sakristian. Det medeltida vapenhuset i söder revs 1895 och ersattes av nytt mot väster. År 1958 slog åskan ner i kyrkan och förstörde stora delar av inredningen. Det ledde till en renovering som leddes av arkitekten Erik Lund-

berg och som resulterade i att kyrkan fick en helt ny och modern inredning.

Arbetena utfördes efter att man noterat att takavvattningen var bristfällig och att vatten rann ut och skadade stenfoten.

Kyrkans norra del inför arbetet.

Kyrkans östra del inför arbetet.

Utförda åtgärder

Den antikvariska medverkan har skett i samband med tillståndsgivning för aktuella åtgärder enligt Kulturmiljölagen. Tillstånd utfärdat av Länsstyrelsen i Kalmar.

Hantering av dagvatten, komplettering av takavvattning samt lagning av stenfot

Tillstånd före renovering

Stuprören av koppar mynnade ut i jorden eller en bit ovan jorden som låg ända intill stenfoten och vattnet spreds i marken närmast kyrkan. Det

fanns ingen fungerade hantering av dagvatten. Stenfoten var i behov av lagning och det fanns sentida lagningar utförda i betong.

Norra sidan, rundhuset. Här ser man hur regnvatten från stupröret leddes bort med en lös ränna och att stenar fallit ut ur stenfoten.

Stuprör och stenfot i möte mellan rundhus och sakristia inför arbetet.

Del av östra fasaden med stenfoten som har lagningar och där fogbruk fallit bort inför arbetet.

Koret, bild från sydost, inför arbetet.

Vid huvudingången på södra fasaden inför arbetet.

Stuprör och stenfot vid mötet mellan rundhus och kor i söder inför arbetet.

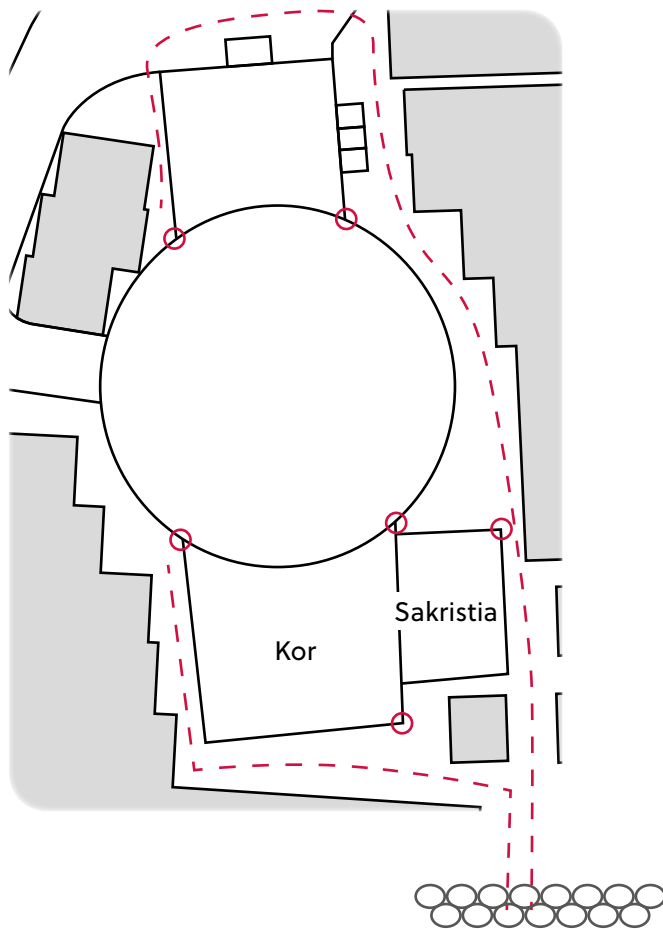
Vidtagna åtgärder

Kring kyrkan grävdes nya dräneringsrör ner. Schaktet gjordes ca 50 cm brett och maximalt 50 cm djupt. Inte heller noterades några ansamlingar av skelettdelar. Från kyrkans stuprör drogs rör över kyrkogården, utan att påverka gravplatser, fram till kyrkogårdsmuren i öster. Se illustration. Vattnet släpps kring stenvallen öster om kyrkan, som på sätt och vis blir som en slags stenkista.

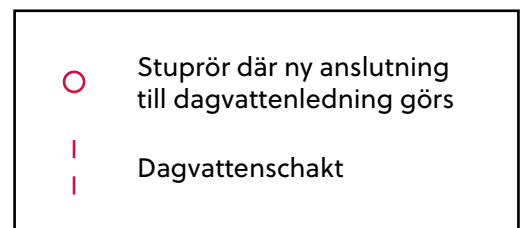
Närmast kyrkans stenfot grävdes jorden ut ca 25 cm djupt och 25 cm brett för att man skulle komma åt att laga stenfoten och lägga en bädd av singel närmast stenfoten. Vid varje stuprörs utkastare monterades nya konade regnvattensbrunnar i koppar med silar. Dessa anslöts under mark till dräneringsrören som lagts ned kring kyrkan. Befintliga stuprör kompletterades med en liten bit kopparrör för att hela röret skulle få lagom längd.

Stenfoten rengjordes från växtlighet, lösa fogar togs bort och sentida betongfogar bilades bort. Ny fogning utfördes med naturligt hydrauliskt kalkbruk (NHL) Saint-Astier 3,5. Där håligheter-na var djupa lades nya bruket på i omgångar med mellanliggande torktid. Ytterst borstades fogen och efter viss torktid trycktes den till och borstades igen, detta för att undvika krympsprickor. Väderleken var fuktig och det var det goda förhållanden för arbetena.

Den utgrävda rännan kring stenfoten bottnades med markduk. Sedan fylldes den med natursingel i fraktion 8/12 mm. Mot gräsmattan sattes en kant av cortenstål så lågt som möjligt i förhållande till gräsmattan och grusbädden. Vid trappan i norr, vid kyrkans västra parti togs gräsmattan bort och ersattes av gång av singel.

Skiss som visar var man grävt för ny dränering samt stuprör som anslutits till dräneringsrören.

Stenmur

Grävmaskinist Fredrik Muhr står i ett av schakten som grävts upp för placering av dagvattenledningar. Bilden är tagen vid koret i öster.

Rör för dagvatten, detalj.
Vid stuprör i mötet mellan
kor och sakristia i öster.

Jonathan Holm bilar bort
gammal cementshaltig fog
på korets stenfot mot öster.

Del av rundhusets stenfot mot norr som rengjorts och fått äldre fog borttagen inför omfogning.

Kyrkans västra byggnadsdel mot söder. Stenfot som rengjorts och fått äldre fog borttagen inför omfogning.

Rundhuset i söder när äldre fogar tagits bort och sten fallit ut. Stenen återanvändes sedan vid omfogningen.

Lagad stenfot på kyrkans västra byggnadsdel mot söder.

Lagad stenfot på rundhuset mot norr.

Lagad stenfot på rundhuset mot norr.

Här pågår montering av kortenstål vid rundhusets norra fasad samt uppfyllnad med singel intill stenfoten. Stenfoten är nu upplagd.

Kyrkans norra sida när stenfoten lagats, kortenstål och singel lagts intill fasaden och marken är återställd.

Kyrkans södra del när stenfoten är lagats, kortenstål och singel lagts intill fasaden och marken är återställd.

Detalj där man ser kortenstål och singel vid lagad stenfot. Vid kyrkan sydvästra hörn.

Detalj där man ser kompletterat stuprör och regnvattensbrunn vid sakristians norra fasad.

Detalj där man ser kompletterat stuprör och regnvattensbrunn vid rundhusets södra fasad.

Arbetena färdigställda. Här kyrkans södra och västra fasader.

Arbetena färdigställda. Kyrkans norra fasad där grusgången drogs fram till trappan, som en ändring mot tidigare.

Arbetena färdigställda. Kyrkans östra fasad.

Kommentarer

Vid grävningen noterades inga spår efter stenansamlingar som kunde tyda på äldre byggnadsrester eller liknande. Inger heller återfanns ansamlingar av skelett/ben.

Kyrkans stenfot består av såväl huggna stenar som fältsten. Det finns också olika sorters sten, kalksten, sandsten och granit.

I samband med den avslutande besiktningen noterades vissa torksprickor i de nya fogarna framförallt mot söder. Muraren såg över fogarna en extra gång. Vid återbesök några veckor senare kunde antikvariskt medverkande inte notera några kvarvarande sprickor.

Sändlista

Länsstyrelsen i Kalmar län, kalmar@lansstyrelsen.se

Riksantikvarieämbetet, ata@raa.se

Söder Möre pastorat, 2 ex och via e-post

Växjö stift, vaxjostift.kyrkoantikvariskafragor@svenskakyrkan.se

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

